

17.11.2023

VN/24836/2023

Laura Terho, neuvotteleva virkamies, TUTO/HYT

Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992), jäljempänä *asiakasmaksulaki*, 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveystalv palveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Asiakasmaksulain 2 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää palvelusta perittävän maksun enimmäismäärä ja maksu määräytyväksi maksukyvyn mukaan. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää myös maksun tarkistamisesta indeksin muutoksen mukaisesti.

Maksujen enimmäismääristä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (912/1992), jäljempänä *asiakasmaksuasetus*. Asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 1 momentin mukaan asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 5 momentissa, 7 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa, 8 a §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 ja 2 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentissa, 13 §:n 1 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 20 §:n 2 momentissa, 23 §:ssä, 25 §:n 1 momentissa ja 26 a §:n 3 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti käyttäen kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Indeksillä tarkistettujen euromäärien pyöristetään lähimpään 0,10 euroon. Pykälän 3 momentin mukaan indeksitarkistukset tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä, ja pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on julkaistava indeksillä tarkistettujen euromäärien Suomen säädöskokoelmassa tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Asiakasmaksuihin on edellisen kerran tehty indeksitarkistuksia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (931/2021), joka tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Vuosi 2023 on tarkistusvuosi, ja seuraavat indeksitarkistukset tulevat voimaan vuoden 2024 alusta.

Indeksitarkistuksissa käytetään tarkistusvuodelle, eli tässä tapauksessa vuodelle 2023, vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua, joka on 1805. Kansaneläkeindeksin pisteluku vuonna 2021 oli 1639, jolloin asiakasmaksulainsäädäntöön tehtiin edellisen kerran indeksitarkistuksia. Vuonna 2023 pisteluku on siis noin 1,1-kertainen vuoteen 2021 verrattuna, eli kahdessa vuodessa nousua on ollut noin 10 prosenttia.

2 Asian valmistelu

Ehdotetut muutokset on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä syksyllä 2023. Asetusluonnoksen suomenkielisestä versiosta järjestettiin lausuntokierros 3.—30.10.2023 ja ruotsinkielisestä versiosta 19.10.—15.11.2023. Lausuntonsa antoivat valtiovarainministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kirkkohallitus, vanhusasiavaltuutettu, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Etelä-Savon hyvinvointialue, Helsingin kaupunki, HUS-yhtymä, Kainuun hyvinvointialue, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Päijät-Hämeen

hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Allergia-, iho- ja astmaliitto ry, Amnesty International Suomen osasto, Eläkkeensaajien Keskusliitto ry, Epilepsialiitto ry, Ihmisoikeusliitto ry, Gynekologinen potilasjärjestö Korento ry, Hengityслиitto ry, Kuluttajaliitto ry, Kuuloliitto ry, Mielen terveyden keskusliitto ry, Munuais- ja maksaliitto ry, Neuroliitto ry, Omaishoitajaliitto ry, Psoriasisliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Diabetesliitto ry, Suomen Reumaliitto ry, Suomen sosiaali- ja terveysseura ry, Syöpäjärjestöt, Vammaisfoorumi ry, Vanhustyön keskusliitto ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy sekä yksi yksityishenkilö.

3 Keskeiset ehdotukset

Asiakasmaksuasetuksessa säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti, mikä tarkoittaisi noin 10 %:n korotusta maksuihin. Muutokset tulisivat voimaan vuoden 2024 alusta.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetut indeksikorotukset antaisivat hyvinvointialueille mahdollisuuden periä vuodessa arviolta 62 miljoonaa euroa enemmän asiakasmaksuja. Arviolla tarkoitetaan maksukertymän kasvua tilanteessa, jossa hyvinvointialueet olisivat sekä ennen indeksikorotuksia että niiden jälkeen perineet voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaiset enimmäismaksut. Asiakasmaksujen euromääristä päättäminen kuuluu kuitenkin hyvinvointialueiden päätösvaltaan asiakasmaksulainsäädännön asettamissa raameissa.

Indeksikorotukset saattavat lisätä niiden pienituloisten asiakkaiden määrää, joille asiakasmaksut aiheuttavat taloudellista kuormitusta. Yksittäisen asiakkaan kannalta vaikutukset saattavat korostua, jos hänen kokonaistaloudelliseen tilanteeseensa kohdistuisi samanaikaisesti myös muita taloutta heikentäviä muutoksia. Tämä voisi yksittäisissä tapauksissa johtaa toimeentulotuen tarpeeseen tai maksujen ulosottoihin. Tästä huolimatta asiakasmaksujen voidaan katsoa säilyvän edelleenkin kohtuullisella tasolla. Asiakasta suojaisi jatkossakin asiakasmaksulain mukainen maksukatto, joka rajoittaa tasasuuruisten terveydenhuollon maksujen sekä lyhytaikaisen laitospalvelun maksujen perimistä kalenterivuoden aikana.

5 Lausuntopalaute

Lausuntokierroksella olleessa asetuserinnossa ehdotettiin, että tiettyjä asiakasmaksuasetuksessa säädettyjä asiakasmaksuja olisi indeksikorotusten lisäksi korotettu 10 %:lla. Tavoitteena olisi ollut lisätä hyvinvointialueiden saamia maksutuottoja noin 26,9 miljoonalla eurolla vuodessa, ja hallitusohjelman mukaisesti julkista taloutta olisi sopeutettu vähentämällä vastaavan suuruinen määrä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksen momentilta 28.89.31. Lausunnonantajat ottivat lausunnoissaan kantaa ennen kaikkea ehdotettuun lisäkorotukseen, jota vastustettiin melko laajalti.

Jatkovalmistelussa todettiin, että hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia (617/2021) olisi perusteltua täydentää ennen asiakasmaksujen lisäkorotusten valmistelua. Tämän vuoksi on päädytty siihen, että asetuksessa säädettyihin maksuihin ehdotetaan tässä vaiheessa vain säännönmukaisia indeksitarkistuksia.

6 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. *Kotona annettava palvelu.* Pykälän 5 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

7 §. *Terveyskeskuksen avohoidon maksut.* Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

8 §. *Sairaalan poliklinikkamaksu.* Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

8 a §. *Päiväkirurgia.* Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

9 §. *Suun ja hampaiden tutkimus ja hoito.* Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

11 §. *Sarjassa annettava hoito.* Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

12 §. *Lyhytaikainen laitoshoido.* Pykälän 1 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

13 §. *Päivä- ja yöhoidon maksu.* Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi säännöksestä poistettaisiin sulkeissa olevat maininnat päivähoidosta ja yöhoidosta, sillä kyseisiä käsitteitä ei käytetä jäljempänä asetuksessa.

14 §. *Kuntoutushoidon maksut.* Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

20 §. *Lastensuojelun maksut.* Pykälän 2 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

23 §. *Maksu lääkärintodistuksesta.* Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

7 Voimaantulo

Ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta.